

MB141, 13. 9. 2023, zkouška, skupina X

Příklad. 1A. [2 body] Uvažujme vektorový prostor $\mathbb{R}^4$. Rozhodněte, které z vektorů

$$u_1 = (2, -1, 2, 3), \quad u_2 = (1, -3, -11, 3)$$

patří do podprostoru P generovaného vektory

$$v_1 = (1, -1, -1, 1), \quad v_2 = (3, -5, -1, 1), \quad v_3 = (0, 5, 1, 3).$$

Řešení. Vektory v_1, v_2, v_3 naskládáme jako sloupce nalevo do maticového schématu. Kdybychom testovali jeden vektor, zařadili bychom ho napravo a zjišťovali, zda navyšuje hodnotu matice, či ekvivalentně, zda má odpovídající soustava rovnic řešení. Úpravy na schodový tvar by se ovšem prováděly pro oba vektory u_1, u_2 stejně, můžeme si tedy postup racionalizovat a vyřešit jediným schématem, kde vypíšeme vpravo oba vektory:

$$\left(\begin{array}{ccc|cc} 1 & 3 & 0 & 2 & 1 \\ -1 & -5 & 5 & -1 & -3 \\ -1 & -1 & 1 & 2 & -11 \\ 1 & 1 & 3 & 3 & 3 \end{array} \right) \sim \dots \sim \left(\begin{array}{ccc|cc} 1 & 3 & 0 & 1 & 2 \\ 0 & -2 & 5 & 1 & -2 \\ 0 & 0 & -2 & 0 & -4 \\ 0 & 0 & 0 & 5 & 0 \end{array} \right)$$

Sloupec vektoru u_1 vyčnívá za poslední schod určený levou stranou, zvýšil by tak hodnotu matice, a proto v podprostoru P neleží. Naopak u_2 se do tohoto posledního schodu vejde, tj. je nutně lineární kombinací vektorů v_1, v_2, v_3 a patří tedy do P . $\square$

Příklad. 1B. [2 body] Necht' zobrazení $f : \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}^3$ je symetrií (zrcadlením) podle roviny $\rho : x_1 = 0$. Najděte matici M takovou, že v souřadnicích standardní báze je $f(x) = Mx$.

Řešení. Normálovým vektorem roviny ρ je $n = (1, 0, 0)$. Ten se při zrcadlení zobrazí na opačný vektor: $f(n) = -n$. V rovině ρ leží mimo jiné další dva vektory standardní báze $u = (0, 1, 0)$ a $v = (0, 0, 1)$ a ty zůstávají při zrcadlení na místě: $f(u) = u, f(v) = v$. Protože známe obrazy všech vektorů standardní báze, jejich prostým poskládáním do sloupců dostáváme ihned matici M :

$$M = \begin{pmatrix} -1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}.$$

$\square$

Příklad. 1C. [2 body] V prostoru $\mathbb{R}^3$ určete průnik roviny $\rho : x - 2y + 3z = 2$ a přímky $p : x + y = -1, y - z = 1$. Jaká je jejich vzájemná poloha?

Řešení. Body průniku musí současně vyhovovat všem rovnicím, budeme je tedy řešit jako soustavu lineárních rovnic:

$$\left(\begin{array}{ccc|c} 1 & -2 & 3 & 2 \\ 1 & 1 & 0 & -1 \\ 0 & 1 & -1 & 1 \end{array} \right) \sim \dots \sim \left(\begin{array}{ccc|c} 1 & -2 & 3 & 2 \\ 0 & 1 & -1 & -1 \\ 0 & 0 & 0 & 2 \end{array} \right).$$

Soustava zřejmě nemá řešení, podprostory jsou tedy rovnoběžné. $\square$

Příklad. 2A. [2 body] Najděte celá čísla x, y , aby platilo

$$27x + 19y = 1.$$

Řešení. Čísla 27, 19 jsou nesoudělná, tedy podle Bezoutovy věty má rovnice řešení. Toto řešení lze nalézt postupným dělením se zbytkem podle Eukleidova algoritmu a zpětným dosazováním:

$$\begin{aligned} 27 &= 19 + 8, & 19(x + y) + 8x &= 1, \\ 19 &= 2 \cdot 8 + 3, & 8(3x + 2y) + 3(x + y) &= 1, \\ 8 &= 2 \cdot 3 + 2, & 3(7x + 5y) + 2(3x + 2y) &= 1, \\ 3 &= 2 + 1, & 2(10x + 7y) + (7x + 5y) &= 1. \end{aligned}$$

Soustava

$$10x + 7y = 0, \quad 7x + 5y = 1$$

má řešení $x = -7, y = 10$ a to je i odpověď na původní úlohu. $\square$

Příklad. 2B. [5 bodů] a) Prolomte šifru RSA s veřejným klíčem $n = 247 = 13 \cdot 19, e = 29$, tj. najděte inverzi d k e modulo $\phi(n)$.

b) V daném kryptosystému zašifrujte zprávu $M = 17$ jako $C = M^e \pmod{n}$. Při výpočtu doporučujeme počítat C nejdřív zvlášť modulo 13 a modulo 19 a využít Eulerovy věty pro zjednodušení (zredukování) exponentu, poté dát tyto výsledky dohromady pomocí Čínské zbytkové věty.

Řešení. a) Protože $247 = 13 \cdot 19$, snadno určíme $\phi(n) = 12 \cdot 18 = 216$. Kongruence $29d \equiv 1 \pmod{216}$ má řešení $d \equiv 149$.

b) Dostáváme $17^{29} \equiv 4^5 \equiv 4 \cdot 3^2 \equiv -3 \pmod{13}$ a $17^{29} \equiv (-2)^{11} \equiv -2 \cdot 4^5 \equiv -8 \cdot (-3)^2 \equiv 4 \pmod{19}$. Z druhé kongruence $17^{29} = 19t + 4$, dosazením do první a vyřešením dostaneme $t \equiv 1 \pmod{13}$, takže $C \equiv 17^{29} \equiv 23 \pmod{247}$. $\square$

Příklad. 3A. [2 body] Určete vzdálenost bodu $A = [5, 2]$ od přímky $p : x + 3y = 1$ v rovině $\mathbb{R}^2$.

Řešení. Vzdálenost se bude realizovat ve směru kolmém na přímku, tedy ve směru normálového vektoru $n = (1, 3)$. Pata kolmice B na přímce p je tedy tvaru $A + tn$ pro vhodné t a současně splňuje rovnici přímky. Dosazením tohoto parametrického vyjádření dostaneme rovnici

$$(5 + t) + 3(2 + 3t) = 1,$$

jejímž řešením je $t = -1$. Vzdálenost určíme jako velikost vektoru tn :

$$d(A, p) = \|tn\| = |t| \cdot \|n\| = |-1| \cdot \sqrt{1^2 + 3^2} = \sqrt{10}.$$

$\square$

Příklad. 3B. [5 bodů] Uvažujeme třístavový Markovův řetězec se stavy A, B, C a pravděpodobnostmi přechodů

$$\begin{aligned} P(A \rightarrow A) &= 1/2, & P(A \rightarrow B) &= 1/2, & P(B \rightarrow A) &= 1/3, \\ P(B \rightarrow B) &= 1/3, & P(A \rightarrow C) &= 0, & P(C \rightarrow A) &= 1/2, \\ P(B \rightarrow C) &= 1/3, & P(C \rightarrow B) &= 1/2, & P(C \rightarrow C) &= 0, \end{aligned}$$

a) Sestavte přechodovou pravděpodobnostní matici M a ověřte, že je primitivní, tj. že nějaká mocnina M^k má všechny členy kladné.

b) Určete pravděpodobnost, s jakou se bude po dostatečně dlouhé době systém dostávat do stavu A .

Řešení. a) Matici sestavujeme tak, aby vstupní stavy odpovídaly sloupcům a výstupní stavy řádkům. Při dodržení abecedního pořadí stavů dostaneme matici

$$M = \begin{pmatrix} 1/2 & 1/3 & 1/2 \\ 1/2 & 1/3 & 1/2 \\ 0 & 1/3 & 0 \end{pmatrix}.$$

Primitivnost můžeme prověřit symbolickým umocňováním matice $\begin{pmatrix} + & + & + \\ + & + & + \\ 0 & + & 0 \end{pmatrix}$, přičemž zjistíme, že již M^2 je pozitivní.

b) Hledáme vlastní vektor pro vlastní číslo 1, tj. řešíme homogenní soustavu $(M - E)x = 0$. Netriviálním řešením je například vektor $x = (3, 3, 1)$. Jeho vydělením číslem $3 + 3 + 1 = 7$ dostaneme pravděpodobnostní vektor $(3/7, 3/7, 1/7)$. Stav A tedy bude navštěvován s pravděpodobností $3/7$. $\square$